

Серякова І. І., д. філол. н., професорка

Київський національний університет технологій та дизайну (Київ, Україна)

Жуковська А. В., к. філол. н., доцентка

Західноукраїнський національний університет (Тернопіль, Україна)

Кетова Т. М., старша викладачка

Київський національний університет технологій та дизайну (Київ, Україна)

ДОТИК ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ ЗАСІБ ФАСЦИНАЦІЇ ДИСКУРСУ

До кола завдань прагмалінгвістичної парадигми мовознавства належить дослідження феномену дискурсивної особистості, її типів, рис та способів комунікативної поведінки, що формується сукупністю вербальних та невербальних дій учасників комунікативної взаємодії [1; 3]. Залучаючи до дискурсивної діяльності конкретні вербальні та невербальні засоби, учасники великою мірою визначають її хід і стиль, перлокутивний успіх чи навпаки, що зокрема вимірюється ступенем досягнення поставлених іллокутивних намірів та завдань. Дискурсивна особистість, яка прагне бути комунікативно успішною, аналізує контекстуальні параметри комунікативної ситуації, її соціокультурні, психологічні, особистісні аспекти тощо, з огляду на що обирає певний комунікативний стиль дискурсивної поведінки – асертивний, агресивний або субмісивний [4, с. 130]. У цьому руслі, на наш погляд, варто досліджувати фасцинативну роль та фасцинативну маркованість [2, с.28] різних невербальних засобів комунікації, зокрема дотику, які цілеспрямовано використовуються в спілкуванні та надають особливої експресивності простору тілесності дискурсу.

Поняття «фасцинація» розуміємо як стратегічно-тактичний комплекс вербальних і невербальних дій дискурсивної особистості, спрямованих на створення таких комунікативних, емоційно-психологічних і прагматичних умов, що сприяють створенню ефективного, емоційно-приємного клімату

спілкування.

Тактильна поведінка комуніканта – це одне або декілька невербальних фізичних контактних дій (дотиків), виконаних за допомогою руки чи іншої частини тіла стосовно об'єкта дії, які є функціонально та прагматично навантажені в конкретний момент комунікативного буття людини [1, с.18]. Результати наших досліджень свідчать про те, що тактильна поведінка комунікантів виявляється експліцитно маркованою в аспекті формування фасцинативності дискурсу.

Фасцинативність дотику передусім визначається фізичними параметрами цієї дії, оскільки фізіологічна контактна природа дотику людини забезпечує прямий, безпосередній тактильний вплив на іншу людину, чим викликає як приємні, так і неприємні відчуття і зворотні комунікативні реакції. Комплексний характер тактильності зумовлений поєднанням таких її якостей і параметрів як тип, інтенсивність, тривалість, температурні характеристики, зона реалізації дотику тощо, що сукупно й у найрізноманітніших варіаціях, накладаючись на контекст, у якому відбувається спілкування, дозволяє дотику ставати інструментом фасцинативного впливу, тобто засобом вираження прихильності, привабливості, задоволення, зваблювання тощо.

Інтерактивна будова фасцинативного потенціалу тактильної взаємодії включає такі елементи [1, с. 19]: *суб'єкт* (ініціатор фасцинативного тактильного впливу), *завдання* тактильної фасцинації (вплинути на комунікативного партнера так, щоб отримати й утримати його увагу, розважити, запам'ятатися тощо), фасцинативно марковані *тактильні дії*, спрямовані на *об'єкт*, та *кінцеві ефекти* тактильної фасцинації (змінений емоційний стан, думки, почуття об'єкта, прийняття потрібних ініціатору рішень).

Аналіз ілюстративного матеріалу засвідчив, що фасцинація дотику у художньому просторі розкривається через його потенціал виконувати ряд комунікативних завдань, а саме: контактостворення, усунення

небажання партнера спілкуватися, приваблення й утримування його уваги, стимулювання та інтенсифікація комунікації:

"Suze, I won't go to New York, " I say, and impulsively take her hands. "I'll stay here and help you get through whatever it is. Has someone.., died?"
[Shopaholic Takes Manhattan, p. 148]

Фасцинація тісно пов'язана із поняттями антифасцинації та афасцинації, а також феноменом контрфасцинації як механізмом протидії фасцинативному впливу. Якщо *фасцинативна тактильна поведінка* – це реалізація дискурсивною особистістю таких дотиків, що автономно або ж разом із іншими вербальними та невербальними компонентами, сприяють гармонійному кооперативному спілкуванню, то *антифасцинативна тактильна поведінка* має активний деструктивний вплив на комунікацію протягом усіх етапів її реалізації, в той час як *афасцинативна тактильна поведінка* – чинить пасивний руйнівний вплив на неї.

Співвідношення характеристик фасцинативної, антифасцинативної та афасцинативної моделей тактильної поведінки дискурсивної особистості у художньому дискурсі із вищезазначеними вище комунікативними стилями можна стисло описати наступним чином: 1) асертивній особистості властива фасцинативна тактильна поведінка, що є конструктивною, партнерською, контактовстановлювальною, гармонізуючою, комфортною, емпативною та ефективною; 2) для комуніканта агресивного стилю характерна антифасцинативна тактильна поведінка, яка є деструктивною, суперницькою, надмірно контактною, дисгармонізуючою, некомфортною, неемпативною та неефективною; 3) субмісивному комуніканту притаманна афасцинативна тактильна поведінка, яка відзначається поступливістю, важкоконтактністю, апатичністю, інертністю та малоефективністю.

Фасцинативна комунікативна ресурсність дотику, здатність тактильного впливу керувати процесом прийняття рішень, змінювати емоційне сприйняття дійсності комунікантами відкриває перспективи

дослідження дотику в різних художніх та нехудожніх дискурсивних практиках.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Жуковська А.В. (2018). *Тактильна поведінка мовця в англомовному художньому дискурсі: номінативний та комунікативний аспекти*: автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.02.04 / Київ. нац. лінгвістичний ун-т. Київ. 21 с.
2. Козяревич-Зозуля Л.В. (2017). Фасцитативний простір сучасної англомовної рекламної комунікації. *Львівський філологічний часопис*. №1. С. 28-32.
3. Сєрякова І. І. (2012). *Соматикон англомовних дискурсивних практик*: автореф. дис. ... докт. філол. наук: 10.02.04, 10.02.15 / Київ. нац. лінгвістичний ун-т. Київ. 32 с.
4. Sieriakova I., Chernenko O., Muntian O., Zhdanova N. (2020). Communicative Styles through the Prism of Intersubjectivity. *Arab World English Journal. Special Issue on the English Language in Ukrainian Context*. P. 132–141.